

**Українське національне
відродження
(кінець XVIII — перша
половина XIX ст.).**

План

1. Основні напрямки визвольного руху в Україні першої пол. XIX ст.
2. Українське національне відродження у Наддніпрянській Україні:
 - а) фольклорно-етнографічна та культурницько-літературна діяльність української інтелігенції.
 - б) Кирило-Мефодіївське товариство.
3. Українське національне відродження у Західній Україні.
4. Соціальні виступи українського селянства в першій половині XIX ст.

1. Основні напрямки визвольного руху в Україні першої пол. XIX ст.

Основні напрямки визвольного руху в суспільно-політичному житті Наддніпрянщини у першій половині XIX ст.

Польський напрямок	Об'єднував польських патріотів, що боролися за відновлення Речі Посполитої
Український напрямок	Об'єднував прихильників боротьби за права українського народу , за звільнення від імперського панування
Російський напрямок	Ототожнювався з представниками російського дворянства, які домагалися лібералізації імперських порядків

Передумови українського руху

- Поява в лівобережній козацькій **старшини** необхідності представляти до розгляду справ про надання **прав російського дворянства** необхідних **історичних документів**.
- Діяльність в Україні **масонських організацій**: поєднання українськими дворянами масонських ідеалів свободи, рівності та братерства зі своїми політичними прагненнями.
- **Поширення західноєвропейських ідей**: визнання народу носієм вищої влади, що має право на власну національну державу, та **романтизму** з його **прихильністю до народної культури**.

Прояви українського руху на Слобожанщині

- На **СЛОБОЖАНЩИНІ** в **1804 р.** було засновано **Харківський університет**, що **став центром українського культурного відродження**.
- Викладачі та випускники університету **досліджували культуру та історію України, упроваджували українську мову в літературне користування.**

Прояви українського руху на Лівобережжі

- На **ЛІВОБЕРЕЖЖІ** внаслідок пошуків нащадками козацької старшини документів для отримання дворянства і поширення ідей масонства відбувається **пробудження національної свідомості**, виникає рух, очолюваний **дворянами-автономістами**. Основна мета — **відновлення втраченої автономії Гетьманщини**.

2. Українське національне відродження у Наддніпрянській Україні

- **Національне відродження** — термін, що набував поширення в XIX ст. та уособлював процеси, пов'язані з пробудженням національної свідомості бездержавних народів Європи.
- За змістом і формою національне відродження фактично було **націотворенням**.

**А) Фольклорно-етнографічна
та культурницько-
літературна діяльність
української інтелігенції**

3 стадії українського національного відродження

- **Фольклорно-етнографічна:** створення української літературної мови, дослідження фольклору та історії.
- **Культурницько-літературна:** українські публікації, гуртки, система ідей.
- **Політична.**

Фольклорно-етнографічна стадія

- *Дослідження фольклору*
- **Створення української літературної
МОВИ**
- *Дослідження історії*

Дослідження фольклору

- *Дослідження фольклору і поширення уявлень про те, що українці є окремим народом з власною культурою і традиціями.* Видання 1819 р. в Петербурзі грузинським князем **М.Цертелєвим** першої збірки українських історичних **дум**. Видання **М.Максимовичем** у 1827, 1834 і 1849 рр. трьох збірок українських **народних пісень**.
- *Збирання історичних документів і відтворення на їхній підставі історії українського народу.* Видання **Д.Бантиш-Каменським** «Історії Малої Росії...» (1822) і **М.Маркевичем** «Історії Малоросії» (1842—1843).

Створення української літературної мови

- **Створення літературної мови відбулось на основі вивчення та використання народної мови.**
- **1798 р.** І.Котляревський видав «**Енеїду**» — перший літературний твір, написаний українською мовою.
-
- **1818 р.** О.Павловський створив «**Граматику малоросійського наречія ...**», де вперше було розроблено граматичну побудову української мови, принципи її розмовного і літературного використання.

Іван Петрович Котлярéвський

(1769-1838)

— український
письменник, поет,
драматург,
зачинатель сучасної
української
літератури,
громадський діяч.

МАЛОРОССІЙСКАЯ

ЕНЕИДА

ВЪ ТРЕХЪ ЧАСТЯХЪ

Съ приобщеніемъ

значенія Малороссійскихъ словъ какъ со-
держащихся въ оной, такъ и весьма
многихъ другихъ.

ВЪ САНКТПЕТЕРБУРГѢ,

1798 ГОДА.

Розвиток літератури

Гулак-Артемівський Петро Петрович
Квітка-Основ'яненко Григорій Федорович
Гребінка Євген Павлович
Шевченко Тарас Григорович

Гулак-
Артемовський
Петро Петрович
(1790 -1865)

—
український письменник,
вчений, перекладач,
поет, байкар.

**Квітка-
Основ'яненко
Григорій
Федорович
(1778 — 1843)**

— український прозаїк,
драматург, журналіст,
літературний критик і
культурно-громадський діяч.

**Засновник художньої
прози і жанру соціально-
побутової комедії в
класичній українській
літературі.**

Гребінка Євген
Павлович
(1812 — 1848)

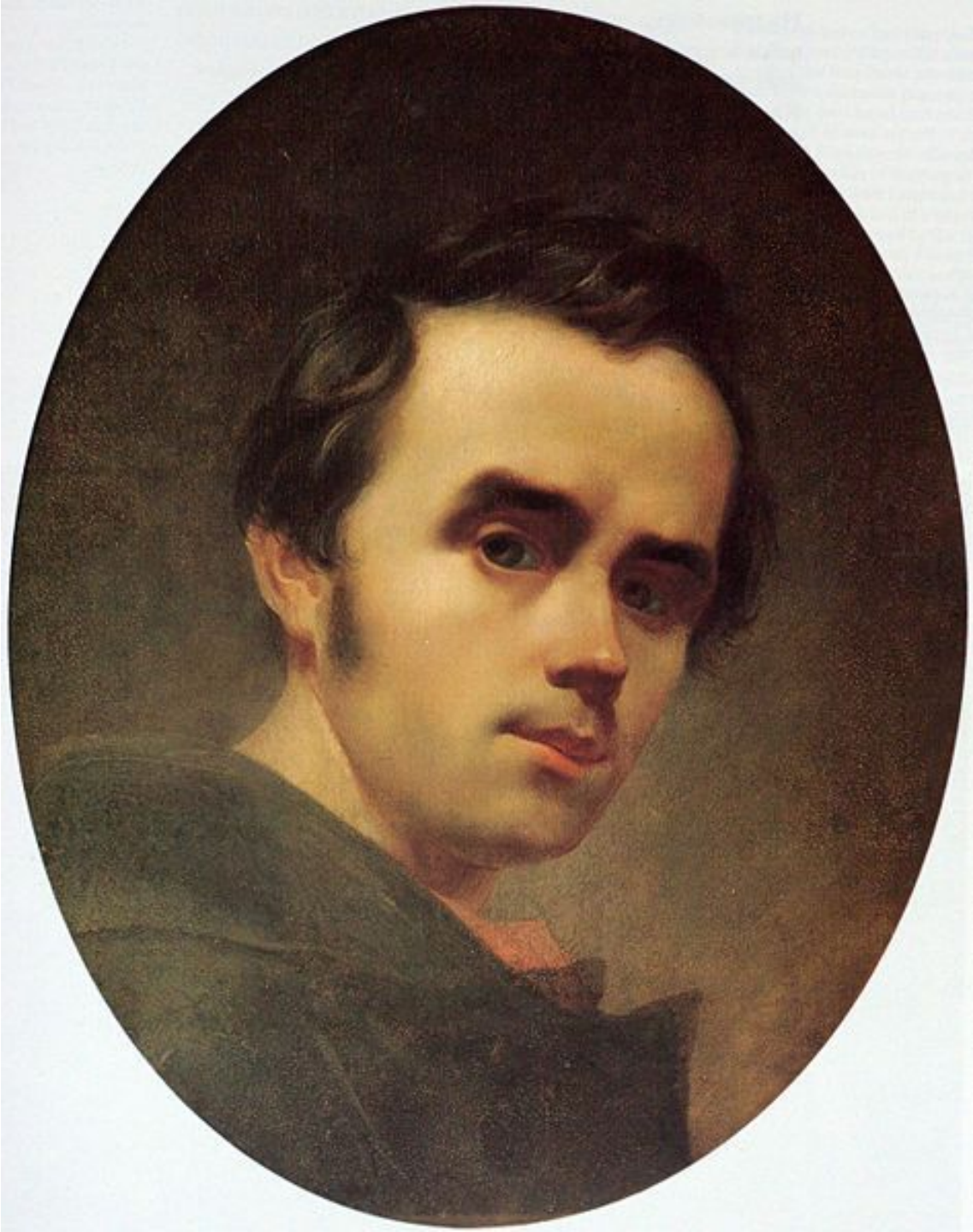
— український
письменник, педагог,
видавець.

Тарас Григорович Шевченко

(1814 —1861)

— український поет, письменник, художник, графік, громадський діяч, філософ, політик, фольклорист, з точки зору багатьох українців — духовний батько сучасного українського народу, людина, яка присвятила своє життя збереженню і поширенню самобутньої народної мудрості тісно пов'язаній з стародавньою православною християнською козацькою культурою і звичаями України.

IV, 289

24

КОБЗАРЬ

Т. ШЕВЧЕНКА.

КОБЗАРЬ

ВЪ ТИПОГРАФИИ САНКТО-ПЕТЕРБУРГСКОЙ

УПРАВЛЕНІЯ САНКТО-ПЕТЕРБУРГСКОГО

УНИВЕРСИТЕТА

ВЪ САНКТО-ПЕТЕРБУРГѢ

ВЪ ТИПОГРАФИИ САНКТО-ПЕТЕРБУРГСКОЙ

УПРАВЛЕНІЯ САНКТО-ПЕТЕРБУРГСКОГО

УНИВЕРСИТЕТА

СА Н К Т П Е Т Е Р Б У Р Г С К И Й

1840.

ВЪ ТИПОГРАФИИ Е. ФИШЕРА.

Дослідження історії

- *Збирання історичних документів привело до відтворення на їхній підставі історії українського народу.*
- **Д.Бантиш-Каменський** «Історії Малої Росії...» (1822)
- **М.Маркевич** «Історії Малоросії» (1842—1843).

ИСТОРИЯ РУСОВЪ

или

МАЛОЙ РОССІИ.

сочиненіе

Георгіа Конаскаго,

Архієпископа Бѣлорускаго.

МОСКВА.

Въ Университетской Типографіи.

1846.

Історія Русів
твір української національно-
політичної думки початку
XIX століття, де подано яскраво,
часом у художній формі, картину
історичного розвитку України від
найдавніших часів до 1769 року.

«Історія Русів» має **дві головні ідеї**. По-перше, вона підкреслює **історичну відмінність і протистояння між русами (Україною) та Московією**. По-друге, вона наголошує **історичну цілісність русів (українців) від середньовічної Русі до недавньої тоді Козацької держави**.

Значення руху на Слобожанщині

- Завдяки діяльності дослідників-аматорів з Лівобережжя були **видані перші етнографічні та історичні праці**, які сприяли «відкриттю України» наступними поколіннями.
- **Культурне відродження на Слобожанщині унаочнювало необхідність подальшої боротьби за права українців.**
- За змістом воно було **набагато перспективнішим**, ніж боротьба дворян-автономістів за відновлення прав Гетьманщини.

Культурницько-літературна стадія

У 20—40-х рр. XIX ст. відбувається поступовий перехід від збирання матеріалів, що підтверджують існування українського народу, до їх трансформації у певну систему ідей.

Розгортається боротьба української інтелігенції за розширення сфери вжитку української мови.

Розвиток української літератури

- Діяльність літературного гуртка **«харківських романтиків»**, очолюваного **І.Срезневським**, видання **«Українського альманаха»** (1831), шести випусків фольклорно-етнографічної збірки **«Запорожская старина»** (1833—1838).
- У 30-х рр. XIX ст. **українські літературні гуртки** з'являються у **Петербурзі** та **Москві**.
- **1841 р.** у Петербурзі вийшов альманах **«Ластівка»**, у якому **всі твори вперше були написані українською мовою**.

Срезневський Ізмаїл Іванович

1812-1880

філолог,
славіст, історик,
палеограф,
український
письменник. Видав
фольклорні та
історичні
матеріали.

У К Р А И Н С К І Й
А Л Ь М А Н А Х Ъ.

Х А Р Ь К О В Ъ.

Въ Университетской Типографіи,
1831.

З А П О Р О Ж С К А Я
С Т А Р И Ц А.

Ч А С Т Ъ І.

Głucho wszędzie, ciemno wszędzie!
Mickiewicz.

Такъ вѣчной памяти бывало
У насъ въ Гешманьщинѣ колѣ-сь.
Котляревскій.

Х А Р Ь К О В Ъ.

Въ Университетской Типографіи.

1833.

31 / XVII

ЛАСТОВА.

Сочиненія

НА МАЛОРОССІЙСКОМЪ ЯЗЫКЪ.

Гг. Л. Боровиковскаго, Е. Гребенки, Грицька - Основьяненка, В. Забѣлы, И. Котляревскаго, Кореницкаго, П. Кулеша, Мартавицкаго, П. Писаревскаго, А. Чужбинскаго, Т. Шевченка, С. Шерепери и другихъ.

ПОВѢСТИ И РАЗСКАЗЫ,
НѢКОТОРЫЯ НАРОДНЫЯ МАЛОРОССІЙСКІЯ
ПѢСНИ, ПОГОВОРКИ, ПОСЛОВИЦЫ, СТИХО-
ТВОРЕНІЯ И СКАЗКИ.

Собралъ Е. Гребенка.

С. ПЕТЕРБУРГЪ.

Издание Книгопродавца *Василя Полякова.*

1841.

W 34

Б) Кирило-Мефодіївське товариство

**Українська таємна політична
організація**, що виникла в грудні
1845 — січні 1846 у **Києві**.

Передумови

У середині 40-х рр. ХІХ ст. навколо **Київського університету** сформувався новий **осередок** українського літературно-наукового життя, що став сприятливим ґрунтом для виникнення і діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.

ЗАСНОВНИКИ

Ініціаторами створення братства виступили

- **Василь Білозерський**
- **Микола Костомаров**
- **Пантелеймон Куліш**
- Микола Гулак
- Опанас Маркевич

Василь Білозерський

(1825 —1899 р.)

— український громадсько-політичний і культурний діяч, журналіст

Розвинув **ідеї християнського соціалізму**, виступав за об'єднання всіх слов'янських народів у республіканську федерацію, в якій провідну роль відводив Україні

1861—1862 — редактор першого українського щомісячного журналу **«Основа»**

Мико́ла Іва́нович Костома́ров

(1817- 1885)

— видатний український і російський історик, поет-романтик, мислитель, громадський діяч. Він був першим ученим Східної Європи, що радикально змінив підхід до роботи історика, поставивши наріжним каменем **не опис подій і осіб, а історію народу** в його соціокультурній цілісності і єдності найрізноманітніших сфер життя.

Твори М.Костомарова

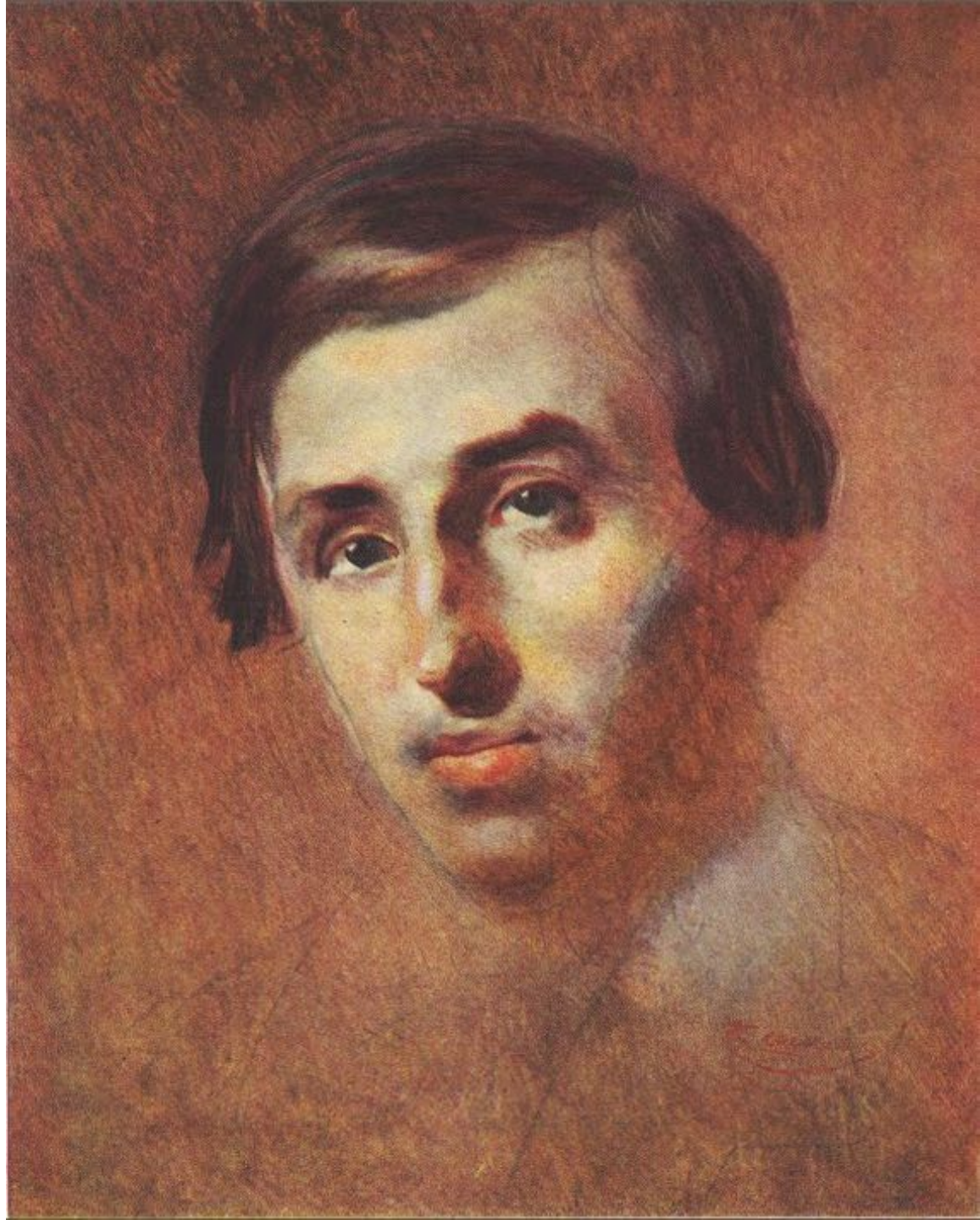
- **КНИГА БУТТЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ**
- Богдан Хмельницький
- Руїна
- Мазепа
- Мазепинці
- Бунт Стеньки Разіна
- Автобіографія
- Російська історія в життєписах її найважливіших діячів
- Північноруське народоправство
- Непевний час московської держави
- Думки про федеративний початок у Древній Русі
- Дві руські народності
- Риси народної південноруської історії
- Правда москвичам про Русь
- Правда полякам про Русь
- Українські балади
- Гілка
- Сава Чалий
- Переяславська ніч
- Останні роки Речі Посполитої
- Співець Митуса

Пантелеймон Олександрович Куліш

(1819 — 1897)

— український
письменник, поет,
драматург, фольклорист,
етнограф, перекладач,
критик, редактор,
видавець.

Найвідоміший твір
– **“Чорна рада”**

Історія товариства

- Кирило-Мефодіївське братство проіснувало **14 МІСЯЦІВ (кін 1845-поч.1846 – березень 1847 рр.)**
- Крім організаторів, до братства незабаром увійшли: **Георгій Андрузький, Олександр Навроцький, Дмитро Пильчиков, Іван Посяда, Микола Савич, Олександр Тулуб.**
- У квітні 1846 року до братства вступив **ТАРАС ШЕВЧЕНКО.**
- Восени 1846 року загальна кількість членів братства, за даними слідства, становила **12 осіб.**
- **У березні 1847 року** за доносом провокатора **Олексія Петрова** діяльність братства була викрита, а члени заарештовані.
- **НАЙТЯЖЧЕ БУЛО ПОКАРАНО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА,** якого віддали у солдати Окремого Оренбурзького корпусу з заборонаю писати і малювати.
- На трирічний термін було **ув'язнено у Шліссельбурзькій фортеці Миколу Гулака, Микола Костомаров** перебував в ув'язненні один рік, а **Олександр Навроцький** — півроку у В'ятській тюрмі.
- Інших членів братства царський режим **вислав у віддалені губернії імперії під нагляд поліції, заборонивши повертатися в Україну.**

Основні ідеї програмних документів Кирило-Мефодіївського братства

Національна	Створення слов'янської спілки християнських республік. Український народ завдяки своєму традиційному волелюбству мав допомогти іншим слов'янським народам звільнитися від гноблення і створити цей союз. Україна могла бути вільною лише в такому «союзі слов'янським».
Християнська	Знайшла відображення у вірі в можливість перебудувати все суспільне життя на основі християнських ідеалів. Із християнським змістом пов'язувалася також ідея українського месіанства (особливої ролі українського народу) — визволяючи інші слов'янські народи, українці виконують волю Божу.
Соціальна	Пов'язувалася насамперед із ліквідацією кріпацтва та станової нерівності. Висувалися вимоги дотримання повної рівності всіх громадян, незалежно від їхнього «народження, християнського віросповідання та майнового стану». Також ставилися вимоги щодо здійснення демократичних свобод — слова, друку, совісті, отримання освіти і заміни постійної армії народною міліцією.

Історичне значення Кирило-Мефодіївського братства

- Першими розробили широку політичну програму, яка стала прикладом для наступників.
- Уперше було здійснено спробу поєднання української національної ідеї із загальнолюдськими християнськими ідеалами та ідеєю слов'янської єдності.
- Національне визволення українців розглядалося братчиками в контексті загальноєвропейської боротьби поневолених народів.
- **Ореол мучеництва**, який закріпився за братчиками через їх суворе покарання царизмом, не відштовхнув наступників від боротьби за українську справу, а навпаки, зробив її більш привабливою.

3. Українське національне відродження наприкінці у Західній Україні (XVIII — перша половина XIX ст.)

Особливості українського національного відродження на західноукраїнських землях

- За тривалий час перебування у складі різних держав західні українці фактично **втратили власну національну еліту**. *Єдиною суспільною верствою, спроможною відігравати роль лідерів народу, було ДУХОВЕНСТВО.*
- Початок був пов'язаний з діяльністю **ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА**.
- **Більш консервативний характер** порівняно з Наддніпрянщиною.
- **Значний культурний вплив Наддніпрянщини на західноукраїнське відродження.**
- **Імперська влада** використовувала український рух як **протизвагу** польському та угорському рухам і водночас **стримувала**, не бажаючи його посилення.

Виникнення та розвиток

- Процес західноукраїнського національно-культурного відродження **зародився наприкінці XVIII ст. на Закарпатті, а звідти поширився серед галицьких русинів.**
- У **Північній Буковині** українське відродження розпочалося **в другій половині XIX ст.**
- Перший **фольклорно-етнографічний етап тривав до 30—40-х рр. XIX ст.** Поступово, в його межах з'явилися ознаки переходу до наступної **культурницької стадії**. У роки революційних подій **1848—1849 рр. він почав набувати рис політичного етапу.**
- **Під впливом революції 1848—1849 рр. західноукраїнський національний рух за темпами свого розвитку став ВИПЕРЕДЖАТИ НАДДНІПРЯНСЬКУ УКРАЇНУ.** Спричиняли це передусім утиски й переслідування українства у Наддніпрянщині з боку російської влади.

Передумови

- *Покращення становища греко-католицького духовенства* внаслідок реформ Марії-Терезії та Йосифа II.
- **Набуття Віднем ролі інтелектуального центру національного відродження бездержавних народів Центрально-Східної Європи.**
- *Засвоєння нових західноєвропейських ідей греко-католицьким духовенством у віденському «Барбареумі».*

Українське національне відродження на Закарпатті

- На Закарпатті українське національно-культурне відродження розпочалося наприкінці XVIII ст. за сприяння єпископа **А.Бачинського** (1772—1809).
- У цей час **Мукачівська греко-католицька єпархія** стала **опорою русинства**, провідником оновлення релігійного і народного життя.

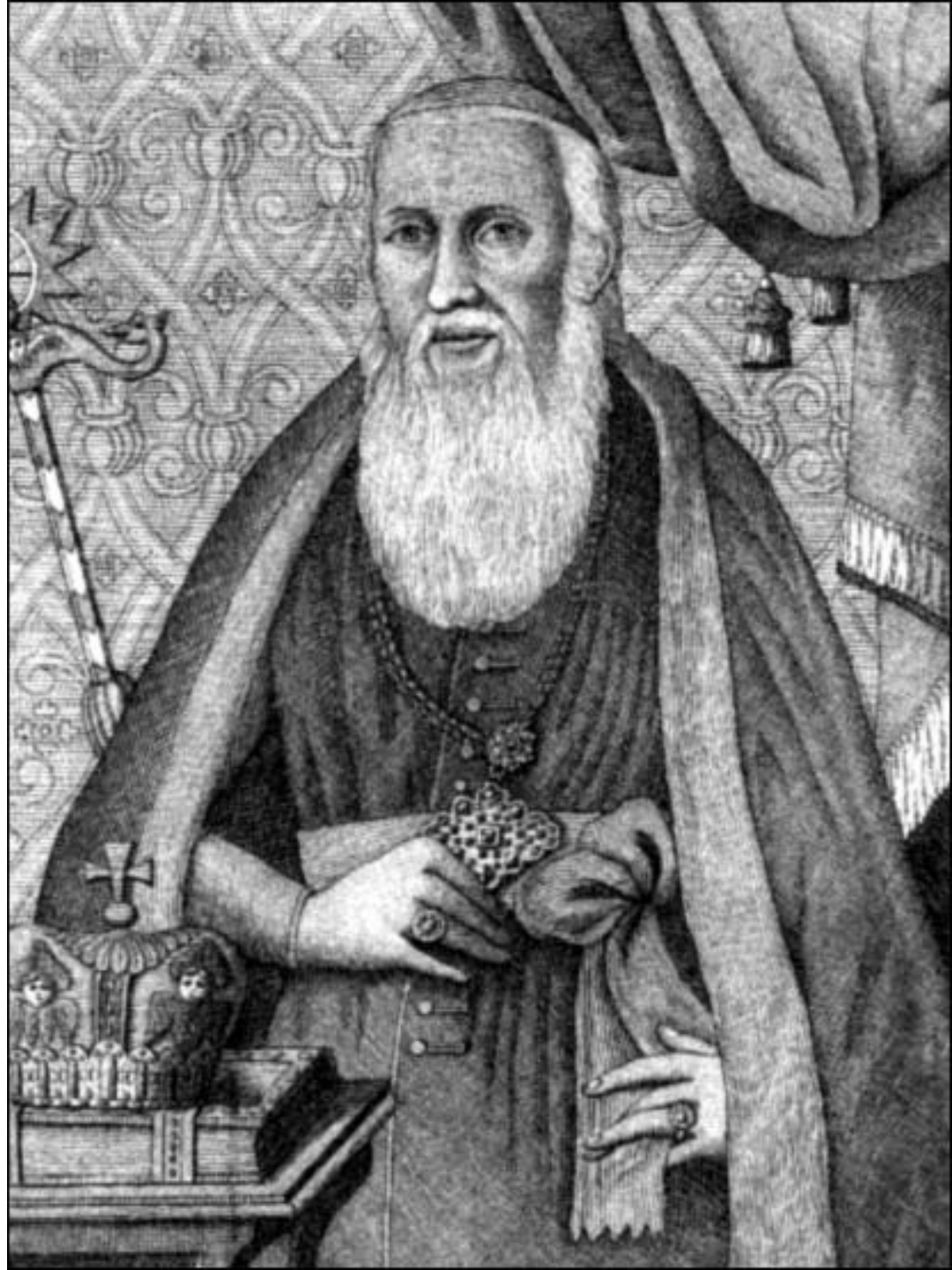
**Андрій
Федорович
Бачинський**

церковний греко-
католицький діяч
публіцист,
просвітитель.

Мукачівський

єпископ у

1772–1809 роках.

Українське національне відродження в Галичині

- У Галичині 1808 р. було відновлено Галицьку греко-католицьку митрополію.
- Центром українського національного відродження став **Перемишль** — осередок греко-католицької єпархії.
- В перемишлі формується **гурт русинських патріотів із числа духовенства**, на чолі з єпископом **М. Левицьким** (1816—1858).

Левицький Михайло

(1774–1858)

— митрополит
Галицький,
кардинал
Української
греко-католицької
церкви

«Руська трійця»

«Руська трійця» (1833—1837 рр.) — галицьке літературне угруповання, очолюване **М.Шашкевичем, Я. Головацьким та І.Вагилевичем**, що з кінця 1820-их років **розпочало на Західних Українських Землях національно-культурне відродження.**

Маркіян Семенович Шашкевич

(1811 — 1843)

— український письменник, поет

— **зачинатель нової
української літератури в
Галичині,**

священик УГКЦ, культурно-
громадський діяч, речник
відродження західноукраїнських
земель.

Очолив «Руську трійцю»,
ініціатор видання альманаху
«Русалка Дністровая» (1837).
Виступав за рівноправність
української мови з польською.

Іва́н Микола́йович Ваги́лівич

(1811 — червня 1866)

— священник УГКЦ,
український поет,
філолог, фольклорист,
етнограф, громадський
діяч.

Яків Фёдорович Головацький

(1814- 1888 р.)

— український лінгвіст, етнограф,
фольклорист, поет, священник УГКЦ, і
педагог. Співзасновник об'єднання
«Руська трійця», співавтор збірника
«Русалка Дністровая».

Ідеологія «Руської трійці»

- Угрупування мало виразно слов'янофільський і будительсько-демократичний характер.
- Учасники групи вживали слов'янські імена (Шашкевич — Руслан, Вагилевич — Далібор, Головацький — Ярослав, його брат Іван — Богдан, Ількевич — Мирослав і т. д.).
- Девізом групи були слова, що їх Шашкевич вписав до спільного альбому: *«Світи, зоре, на все поле, поки місяць зійде»*.
- Збираючи усну народну творчість, вивчаючи Історію рідного народу, перекладаючи твори **слов'янських будителів** та пишучи власні літературні й наукові твори, учасники угруповання *твердили, що «русини» Галичини, Буковини й Закарпаття є частиною українського народу, який має свою історію, мову й культуру.*

Діяльність «Руської трійці»

- Члени «Руської трійці» *«ходили в народ», записували народні пісні, оповіді, приказки та вислови.*
- Цікаву подорож **Галичиною** та **Буковиною** здійснив Я. Головацький.
- **Закарпаттям** подорожував І.Вагилевич, який проводив агітаційну роботу серед селян, закликаючи їх боротися за свої права. За це його заарештували і заборонили з'являтися в Закарпатті.
- *Навколо «Трійці» об'єднувалася молодь, що прагнула працювати для добра свого народу.*
- Деякі її члени (М. Ількевич, М. Кульчицький та ін.) були **зв'язані з польським революційним підпіллям.**

Видавнича діяльність

- **Рукописна** збірка поезії **«Син Русі»** (1833).
- У **1835** р. спроба видати фольклорно-літературну збірку **«Зоря»**, але **цензура заборонила її публікацію**, а упорядників збірки поліція взяла під пильний нагляд.
- **1837** р. – друк **«Русалки Дністрової»**

РУСАЛКА ДНІСТРОВА

- Істотною заслугою «Руської трійці» було видання **альманаху «Русалка Дністровая»** (1837 р. у Будапешті), що, **замість язичія**, впровадила в Галичині **живу народну мову**, **РОЗПОЧАВШИ ТАМ НОВУ УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ.**
- **«Русалку Дністровую»** **цісарський уряд заборонив.** Лише 250 із 1000 примірників упорядники встигли продати, подарувати друзям і зберегти для себе, решту було **конфісковано.**
- **Гурток «Руської трійці» припинив свою діяльність 1843 р. після смерті М. Шашкевича.**

РУСАЛКА ДНѢТРОВАЯ.

Ruthenische Volks-Lieder.

У БУДИМЪ
Царскомъ Корол. Всеучилища Пештавскаго.

1837.

Особливості діяльності «Руської трійці»

- Напрямок діяльності гуртківців визначався **ідеями романтизму**.
- Наслідуючи приклад українських діячів з Наддніпрянщини та **ідеологів слов'янського відродження**, вони прагнули сприяти піднесенню **освітнього рівня** та пробудженню **національної свідомості галицьких русинів**.
- Трійчани намагалися **«воскресити в новій силі руську славу, руську власть»** і сприяти гідному входженню українців у коло вільних культурних націй Європи, насамперед **слов'янських**.

Значення діяльності «Руської трійці»

- Завдяки діяльності членів гуртка впродовж **30—40-х рр.** український національний рух у Східній Галичині зробив значний **крок уперед.**
- Під час революційних подій **1848—1849 рр.** на західноукраїнських землях українські патріоти **продовжили традиції** «Руської трійці».

4. Соціальні виступи українського селянства в першій половині XIX ст.

Причини

- **Посилення кріпосницького гніту.**
- **Жорстокість володарів маєтків та орендарів.**
- **Безправне становище селян-кріпаків.**
- **Численні зловживання імперських чиновників**

Мета і форми

Мета

- Звільнитися від кріпосницької залежності.
- Отримати землю і стати вільними виробниками.

Основні форми

- Псування знарядь праці.
- Відмова виконувати панщину та інші повинності.
- Підпалювання поміщицьких маєтків.
- Убивство поміщиків та їхніх управителів.
- Поодинокі та масові втечі з маєтків.
- Збройний опір поміщикам, урядовцям і військовим командам.
- Партизанські напади на поміщицькі маєтки.
- Відкриті масові повстання.

Значення

- Стали свідченням того, що український народ зберігав свою **волелюбність** і не бажав миритися з існуючим станом речей.
- Селянські виступи були чинником, що спричиняв **певне послаблення визиску українського населення** та обмежував пожадливість дворян — володарів маєтків.
- Безправне становище народу **спонукало деяких представників українського дворянства шукати способи змінити умови життя.**

Повстання під проводом У.Кармалюка

23 роки (1813-1835 рр.).

Поділля.

Найбільше у 1830-1835 рр.

20 тисяч осіб

Кармелюк Устим Якимович

(1787- 1835)

український національний
герой, керівник
**повстанського руху на
Поділлі у 1813—1835** рр.
проти національного і
соціального гніту.

У 1830—1835 рр.
селянський рух під
проводом Кармалюка
охопив усе Поділля,
суміжні з ним райони
Бессарабії та Київщини.
У ньому брали участь
близько 20 тис. осіб.

Повстанська боротьба У. Кармалюка

- 1814 — Кармалюк очолив повстанський рух селян проти російської адміністрації і дворянства, який розгорнувся в **Літинському, Летичівському і Ольгопільському повітах**.
- 1817 — жандарми схопили Кармалюка, засудили до страти, замінивши її в останню мить 25 ударами батоном і 10 роками каторги в Сибіру. Та Кармалюк **втік** із **В'ятської етапної в'язниці**.
- Повернувшись на Поділля, продовжував боротьбу, доки його знову не схопили під час облави. Потрапив у **Кам'янець-Подільську фортецю**, звідки організував разом з іншими в'язнями свою четверту **втечу**. Однак його **поранили і прикували до кам'яного стовпа у вежі Юлія II (Папській)**.
- 1824 - Кармалюка покарали 101 ударом батога, затаврували розпеченим залізом і знову відправили етапом у Сибір. Два роки конвоювали Кармалюка разом з іншими каторжанами до Тобольська.

Повстанська боротьба У. Кармалюка (продовження)

- 1825 — після етапу, що тривав більше року, Кармалюк із **Тобольської каторжної в'язниці** потрапив у Ялуторовськ. Незабаром знову **втік**, був знову **схоплений** і знову **втік**.
- 1828 — Кармалюка знову впіймали и відправили у Сибір (**Боровлянський скляний завод** у Тобольській губернії), звідки він знову **втік**.
- 1830 — черговий арешт. Через два роки Кармалюк розібрав стелю в своїй камері і **втік** із **Літинської в'язниці**.
- **1830—1835 — селянський рух під проводом Кармалюка охопив усе Поділля, суміжні з ним райони Бессарабії та Київщини. У ньому брали участь близько 20 тис. осіб.**
- Протягом 23 років боротьби повстанські загони Кармалюка здійснили понад 1 тис. нападів на поміщицькі маєтки. Захоплені у поміщиків гроші та майно роздали селянській бідноті. Для боротьби з повстанцями російський уряд у листопаді 1833 р. створив т. зв. Галузинецьку комісію (в с. Галузинцях).
- Кармалюка вбив із засідки шляхтич Рутковський (за переказом, не кулею, а ґудзиком — тільки так можна убити **«характерника»**).

«Київська козаччина»

Масовий селянський рух у Київській губернії в 1855 році, спрямований проти національної і соціальної політики російського уряду в Україні.

Привід

- Опублікування під час *Кримської війни 1853—56* рр. **ЦАРСЬКОГО МАНІФЕСТУ**, який закликав **ФОРМУВАТИ НАРОДНЕ ОПОЛЧЕННЯ І ВИРУШАТИ НА ВІЙНУ**.

Початок повстання

- Серед селян Київщини почали поширюватися чутки про те, що, записавшись в ополчення (в **“козаки”**), вони будуть **звільнені від кріпосної залежності і одержать поміщицькі землі та майно**.
- Селяни складали списки **“вільних козаків”**, відмовлялися відробляти панщину і виконувати розпорядження місцевої адміністрації, створювали власні виборні органи самоврядування (**“сільські громади”**).
- Виникнувши на соціальному ґрунті, Київська козаччина поступово набула і рис **національно-визвольного руху**, що вилилося у бажання **відновити козацтво** як суспільний стан і військове формування.

Хід і придушення повстання

- **Масовий селянський рух** розпочався **в лютому 1855 року у Васильківському повіті** і незабаром охопив **8 з 12 повітів Київської губернії** (понад 500 сіл).
- Ватажками Київської козаччини були **В.Бзенко, І. та М. Бернадські, М. Гайденко, П. Швайка** та ін.
- На придушення “козаччини” російський уряд кинув **регулярні війська**.
- У ряді сіл сталися криваві сутички селян з військами, найбільші з них — у містечках **Корсуні й Таганчі** та селах **Березні** (Сквирівський повіт), **Биковій Греблі** (Васильківський повіт), **Яблунівці**.

ПЕРСОНАЛІЇ

Підготовка до ЗНО, Павло Стегній, к.і.н., доцент, тел. +380661703010

І.П.Котляревський

Підготовка до ЗНО, Павло Стегній, к.і.н., доцент, тел. +380661703010

Іван Петрович Котлярéвський

(1769-1838)

— український
письменник, поет,
драматург,
зачинатель сучасної
української
літератури,
громадський діяч.

Біографія

- Народився в Полтаві в сім'ї канцеляриста. Початкову освіту здобув у місцевого дяка.
- В 1789—1793 працював канцеляристом, у 1793—1796 — домашнім учителем у сільських поміщицьких родинах.
- У 1796—1808 перебував на військовій службі в Сіверському карабінерському полку. В 1806—1807 Котляревський в ранзі штабс-капітана брав участь у російсько-турецькій війні 1806—1812, був учасником облоги Ізмаїлу. В 1808 вийшов у відставку.
- З 1810 працював наглядачем «Дому для виховання дітей бідних дворян».
- У 1812 під час походу Наполеона I Бонапарта на Росію Котляревський, за дозволом генерал-губернатора Я.Лобанова-Ростовського, сформував у містечку Горошині Хорольського повіту на Полтавщині 5-ий український козачий полк (за умови, що полк буде збережено після закінчення війни як постійне козацьке військо), за що отримав чин майора.
- В 1817—1821 — директор Полтавського вільного театру.
- В 1818 разом з В.Лукашевичем, В.Тарновським та ін. входив до складу полтавської масонської ложі «Любов до істини». Член Вільного товариства любителів російської словесності з 1821 року. За показаннями декабриста Муравйова-Апостола Матвія Івановича, які він дав під час слідства у справі декабристів, член Малоросійського таємного товариства. Слідчий комітет залишив це без уваги.
- Котляревський сприяв викупові М.Щепкіна з кріпацтва.
- У 1827—1835 — попечитель «богоугодних» закладів.
- Помер і похований у Полтаві.

Літературна діяльність

- Літературну діяльність розпочав близько 1794 року.
- Котляревський — автор **«Енеїди»** (1798, 3 частини; 1842 — повне посмертне видання) — **першого твору нової української літератури, написаного народною мовою**. Взявши за основу сюжетну канву однойменної поеми Вергілія, Котляревський в традиціях давнього українського бурлеску створив свій оригінальний художній твір. У поемі автор відтворив різні сторони життя українського суспільства у другій половині 18 століття. Національне забарвлення і співчуття до долі простого народу зумовили великий успіх «Енеїди» серед сучасників. За мотивами поеми були створені опери «Еней на мандрівці» (композитор Я. Лопатинський) та «Енеїда» (композитор М. Лисенко, лібретто М. Садовського).
- **«Пісня на Новий 1805 год пану нашому і батьку князю Олексію Борисовичу Куракіну»**. Написана у 1804 р., вперше опублікована Я. Головацьким у журналі «Пчола» в 1849).
- **Драматургія**. У 1819 К. написав для Полтавського театру п'єсу **«Наталка Полтавка»** (надр. 1838) і водевіль **«Москаль-чарівник»** (надр. 1841), які стали **основою започаткування нової української драматургії**. М. Лисенко, використавши доробок своїх попередників (О. Барсицького, А. Єдлічки) створив оперу «Наталка-Полтавка».
- кантата «Малороссийский губернский общий хор».
- «Ода Сафо».

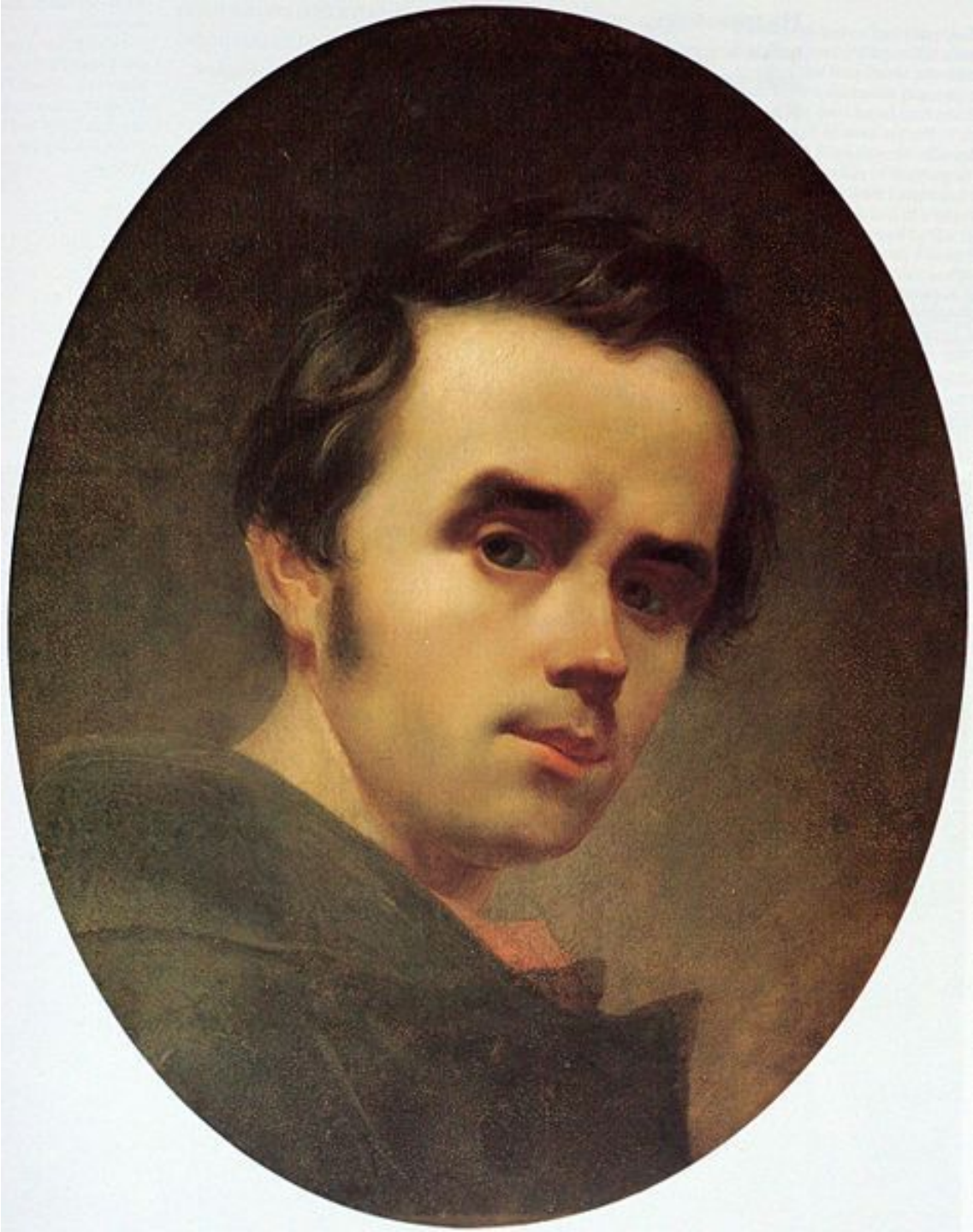
Т.Г.Шевченко

Підготовка до ЗНО, Павло Стегній, к.і.н., доцент, тел. +380661703010

Тарас Григорович Шевченко

(1814 —1861)

— український поет, письменник, художник, графік, громадський діяч, філософ, політик, фольклорист, з точки зору багатьох українців — духовний батько сучасного українського народу, людина, яка присвятила своє життя збереженню і поширенню самобутньої народної мудрості тісно пов'язаній з стародавньою православною християнською козацькою культурою і звичаями України.

Офорт на історичну тематику «Дари в
Чигирині» (З альбому «Живописна
Україна», 1844)

“Катерина”
1842 р.

Кладбище в горах
и в долине

St. Ignace
Blancpain

